

СЕЉАК.

Недељни лист, за кућу, поље и башту, са илустрацијама.

Издаје сваког
ЧЕТВРТКА.

Издаје и уређује:
ЂОРЂЕ РАДИЋ.

Предплатна цена:
годишње 4 ф. а. в.
полгодишње 2 „ „ „
на 3 месеца 1 „ „ „

Год. II.

У Новом Саду, 14 новембра 1863.

Број 46. и 47.

Православни:				КАЛЕНДАР.				Римокатолички:			
Нов. Ч.	14	Фил. ап. и Пок.	21	ВХ. БОГОРОДИЦИ.	Нов. Ч.	26	Конрад	3	Франц. Ке		
„ П.	15	Гур. Пост. Рож.	22	Филимов. апост.	„ П.	27	Виргилија	4	Барбара		
„ С.	16	Матеа Евангел.	23	Амџил. Еп. Икон.	„ С.	28	Состена	5	Сави		
„ Н.	17	Григориа Еп.	24	Екатерини великом.	„ Н.	29	Сктурн.	6	Никола		
„ П.	18	Платон и Ромэн.	25	Климента пап. Рим.	„ П.	30	Андреа А.	7	Амврос		
„ В.	19	Авдиа Пророка.	26	Алипија преподоб.	Дек. В.	1	ДЕК. Елиг.	8	ЗАЧ. БОГ.		
„ С.	20	Григориа Декан.	27	Јакова Персианина	„ С.	2	Бибиана	9	Леокад.		

Зашто гдикоје зеље одвећ рано у семе иде, и зашто је много семе неплодно?

Код зелени у обште се највише фришко семе за сејање узима, које код многи ствари несме бити. Семе од краставаца, диња, бундева и т. д. неваља никад посејати док није једно 2-5 година старо. Ово је ствар већ доказана. Ако се пак фришко т. ј. лањско семе од ови биља посеје, бивају само мушки цветови, који плода нерађају, а напротив, кад је семе старије, све је плодносније. Само се таково семе на суво место оставити и свагда пазљиво прегледати мора, да се неби укварило, јер онда ни изнићи неће. Код пасуља и боба, треба да је семе које ће се посејати, бар 2-3 године старо. Таково семе много мауна рађа.

О узроку зашто — особито код келерабе — зеље рано у семе тера, говорено је по разним француским и немечким новина врло много, но

нико није истину рекао до сада. Писац пак из сопственог и другог искуства потврђује, да и то само од фришког семена долази, које се посеје. Узми само вишегодишњег семена за сејање, пак ће ти слабо које зеље у семе брзо отићи. Главичаста салата, ротква и т. д. исто тако, из тог јединог узрока у семе тера, узми 2 или трогодишње семе, пак тога бити неће.

У осталом пак и од тог зависи, на који је начин семе однеговано и добивено.

Семена која мало или баш нимало уља (олаја) у себи немају, треба фришко посејати, као н. пр. першун, мајоран, лук и т. д. у обште свако чувајуће зеље и гра, треба фришко за семе узети; ова семена ако се старија посеју, изникну истина, ал слабо роде, треба дакле пазити, које зеље треба старијим а које фришким семеном посејати.

(Illustr. Gart. Z.)

О неговању и географском распрострањењу „маслине“.

Јошт у најстарије доба чини се, да је маслина код становника обале средиземног мора, велику пажњу усвојила. Јошт су већма ову пажњу увеличали: њени цењени плодови, из којих се овако красно уље — зејтин — цеди, и њено увек зелено и никад неопидајуће отворено зелено лишће. Ово чудновато дрво спомињао је већ и пророк Мојсеј у своме закону, гди је заповедао да се у Палестини сади, а у пентатеуху — закону — налази се на једном месту, гди Мојсеј заповеда само једаред плодове дрвета овога брати, и то у време кад дозревају, што би се нашло јошт зеленог плода на дрвету после прве бербе, није слободно брати, то је он заповедио да се остави путницима, сиротама и удовицама. И онда се већ зејтин од маслина цедио; најчистије од тог се употребљавало за свето миро, или се у храму светом горело, а друго се употребљавало за кућевну потребу.

И у јужној Француској роде маслине, и имају изглед као наше зелене шљиве, а дозревају тек сад (месеца новембра). Кад се дакле поберу, расположе се, и одеље они плодови из којих ће се фини зејтин цедити. Само сасвим зрели и неповређени плодови, дају оно најфиније уље, које се у љекарници само добити може. Кад се помешају зрели плодови са незрелим, и кад се од њи зејтин изцеди, то је већ зејтин лошији. У гди којим местима Провенце, простру маслине пре цеђења у подрум, овде се до неког степена угреју и почну киселити; с' овим тврде, да тим начином више зејтина дају, неголи кад би се одма с' дрвета оцедили; али ово се на основу предрасуде једне чини, јер зејтин добије онда јачи укус. Кад се маслине остављају, несмеду се нагомилати, него се морају на тавану на даскама растрти, и чешће превртати.

Будући да је фришко процеђен зејтин мутан, и талози неки слуз, то се он из велики каца оцеди у мање каце или камене бардаке, и у тим се судовима остави на онакова места, гди је топлоте најмање 20.° За три недеље се овде разбијри, преручи се онда у бурад и остави у камене лагуме, у којима је топлота од 6-7.° Онај зејтин, који ће се у стакла отакати и за домаћу потребу употребити, јошт се из ови буради у камене бардаке по други пут одточе, да се талог, који се јошт у зејтину нашао буде, слегне.

Премда данас у Италији, јужној Француској, Шпанији и Португалу безбројни маслина има, и

највећи део у трговину долазећег зејтина оданде долази, то је опет неизвјестно, дали би се ове земље за отечество маслине сматрати могле.

На северној страни Индуса расте маслина дивје, поред други дрва, као: оморике, раста, мастикса и т. д. У топлијим предјелима Аракса и Кура, гди се и друга увек зелена дрва налазе, прти маслина врло добро.

У Персији се налази маслина тек на касничном мору, гди се и зејтин цеди, ал тај зејтин веле да неваља, премда су дрва тамо велика, јер они више семена једно поред другог посеју, пак изникнута стабла једно у друго уплету. У прекрасном предјелу Ванзеа је зима јошт доста строга, да би могла маслина и урма тамо пртити; тим радостније прти маслина у дубоким и заклоњеним доловима код Менђиле; ту маслина тако снажно расте, и ту су плодови тако красни, да је зејтин од ти маслина у трговини од велике важности. У осталом се чини, да је овај производ мјестан, и сигурно овамо тек пресељен. Осим код Менђиле, налазе се красне расаде маслина у диштрикту Пил-Рудбар.

Путник Оливије опазио је на западној страни Еуфратске долине прве расаде од маслина, ал вели да су ту дрва соразмерно њеној средњој величини у другим земљама, сувише мала; и то је било код села Малог-Мезира. — Тим снажнија и плоднија дрва беше код села великог-Мезира, премда је ово село од првог само два сата у растојанију. У опште се ово влажном поднебију еуфратске долине приписивало, јер је за пртење маслине највеће условље топла влага. Ово је узрок да маслина и даље на северу, на обалама црнога мора пртити може; али у топлијим предјелима Палестине, Сирије, на обалама грчког и средиземног мора, прти маслина најбоље.

Ову су места, гди плодови маслине становницима за рану служе; близу Алепа и Дамаска има већ маслина између кипариса, и овде су већма распрострањене неголи у Месопотамији, у источним и западним предјелима Тигра и Еуфрата, премда овде неговане маслине ни велики плодова, ни таковог зејтина недају, као оне у Шпанији и јужној Француској. Ово сигурно од тог долази, што се у овим земљама више на неговање дрва и на цеђење зејтина пази.

Само се у Дамаску годишње 5000 центи зејтина троши, дакле читаоц може себи представити, колико се зејтина годишње производи. У Алепу троше двапут толико. Како овде, тако и у долини јорданској и на висинама Ливанским, највећа је рана маслина. С' обе стране Јордана су предјели са маслинама засађени, и ово су

највећа имања и данас јошт као што су и у најстаријем добу била. —

У Сирији се данас најбољи зејтин цеди, на западној страни Ливана, у земљи Друва, на феникиској обали, у околини Сајда и Бајрута; овај се зејтин непотроши само у производећим земљама, него се и на далеко разноси и прави с' њиме велика трговина по свету. У Палестини се највише зејтина производи око Јерусалима. На мртвом мору као канда маслина и нема, и што ближе гори синајској, тим све мање маслина видети можеш. И данас је јошт као и пре земља Јудина најбогатија с' маслинама. Између Јерусалима и Газе, има покрај прекрасни житни и јечмени усева, врло лепа маслина. На путу од Аскалона идући Гази, стоје све саме шуме од маслина. Код Газе има не само много, но и највећи и најплоднији дрва, која се тамо у песку оном ужилале.

Маслине код Јаффе веле да су најбоље у целом источном приморију. На путу од Јаффе Јерусалиму идући, код Рамле, има једна маслина шума, која је прекрасно и редовно усађена; кажу, да су ову шуму кретоносци усадили. Испод горе Јелеонске, има неколико само маслина (само 8.), и веле да су врло стара дрва; за та се дрва прича, да је испод њи Јеус чешће седио (?). Премда од оног времена, кад је Христос живио, никаква знака данас на тим местима нема с' којим би се што потврдити могло, јер су при разорењу Јерусалима и све шуме око њега уништене биле, то неће они 8 дрва ни од оног доба бити моћи, али ји је могла царица Јелена усадити кад је била у Јерусалиму да посјети гроб Христов, а то је било године 326 после Христа.

До они стари маслина видети се могу и друга стара дрва јошт, која такођер исто тако као и маслине стара бити могу. Те 8 маслине су изнутра савим шупље, и унутра је нагомилано камења да ји ветар неби пребити могао, а исто зато су и јако обграђене. Висина није велика, највише ако има 30 стопа висине, ал' јим је зато дебло у округу 18 стопа.

Особито својство маслине да увек зелено лишће има, било је узрок, да су је Грци као свето дрво штовали. Ма ветар и дебло прекр'ао, опет из жила изтерају нови изданци, који јошт јаче роде. Та и како би иначе бити могло да се маслина у Палестини до данас задржала, која је земља толико пута разоравана и опустошавана бивала, јер становници њени Арапи, Турци, Мамелуци, Египтијани више су да што разоре, не жели да би што користно подигли.

Могућство њено: јако се развити и дуго живети, поњатно је из следећи својства. На острову Крети, гди тако страшне буре има, незнаду ни један случај, да је кадгод и једна маслина ветром прекр'ана или изкоренењена била. Жила је одвећ јака, и што је маслина старија, тим се све више жила над земљом дижу, и тако се на многи мести кроз жила човек провући може. Ни најјачи ветар не може на маслини ништа друго пребити, осим њежње које гранчице, које се подрежу и у земљу убоду, као код нас врба, и на ново прте. Маслина прти како у земљи, тако и у каменитим пукотинама, гди год жилу своју пружити може. Што је дрво старије, то је све већма шупље, пак ако се и пребије дебло, опет из жила на ново тера, и то је узрок, што маслину у отечеству њеном за неизтребиму држе.

Р о ч н и к.

(Продужење.)

Н.

Нана; *mentha crispata*; Krausemünze.
Напретак; *Digitalis purpurea*; Fingerhut.
Нар; *Punica granatum*; Granatbaum.
Невен; *callendula off.* Ringelblume.
Новчић; *Bellis perensis*; Gänseblumen.
Новчићи; *Ranunculus*; Ranunkel.
Нокатац; што и ждраљика.

О.

Овас; *avena sativa*; Hafer.
Овњак; што и оман.
Овсик; *bromus arvensis*; Ackertrespe.
Овчије руно; *anemone silvestris*; Wald-anemone.
Од бува трава; *matricaria Chamomilla*; Kamille.
Од зуба трава; *anthemis pyerthrum*; Bertramswurz.
Одољен; *Valeriana off.* Baldrian.
Околочен; *centaurea calcitrapa*; Sterndistel.
Олеандер; *nerium oleander*; Oleander.
Олика; што и Дафина.
Оман; *Inula*; Alant.
Оморика; *pinus picea*; Fichte.
Онаје; *Pimpinella Anisum*; Anis.
Ора; *juglans regia*; Wallnus.
Орашчић; *myristica moschata*; Muskatbaum.
Орлови нокти; *lonicera caprifolium*; Geisblatt.

О скоруша; *sorbus domestica*; zahme Eberesche.

II.

Пакуљац; што и попина капица.
Паламида; *serratula arvensis*; Ackerkratzkraut.

Памук; *gossypium herbaceum*; Baumwolle.

Папрат; *aspidium filix mas*; Wurmfarn.

Папрац; *achillea millefolium*; Schafgarbe.

Паприка; *capsicum annuum*; span. Pfeffer.

Пасјаковина; што и козјак.

Пасквица; што и девесин.

Пасуљ; *phaseolus vulgaris*; Bohne.

Пасуљица; *phaseolus nanus*; Zwergbohne.

Патлиџан црвени; *solanum lycopersicum*; Liebesapfel.

Патлиџан модри; *solanum melongena*; Eierpflanze.

Пачија трава; *festuca fluitans*; Entengras.

Пачије гвиздо; *Melampyrum*; Ochsenzunge.

Паштрњак; *Pastinaca sativa*; Pastinake.

Пелен; *artemisia absinthium*; Wermuth.

Перуника; *iris germanica*; Schwertlilie.

Перуника бела; *iris florentina*; Veilchenwurz.

Перуника дивља; *iris pseudacorus*; Wasserschwertlilie.

Першун; *apium petroselinum*; Petersilie.

Першун дивји; *aethusa cynapium*; Hundspetersilie.

Петлова креста; *rhinanthus cristagalli*; Hahnenkamm.

Перчин; што и целебин.

Пиревина; *triticum repens*; Queckenweizen.

Пиринац; *oryza sativa*; Reis.

Плаветник; *salvia silvestris*; Waldsalbei.

Плута; *quercus suber*; Korkeiche.

Пљускавица; што и госпоино цвеће.

Пључник; што и штитарка.

Подбел; *Tusilago farfara*; Huflattig.

Пољска салата; *fedea olitoria*; Feldsalat.

Поморанџа; *citrus aurantium*; Pomoranzenbaum.

Попина капица; *Aquilegia vulg.*; Akeley.

Попино гувно; што и маслчак.

Попино прасе; *phleum pratense*; Lieschgras.

Попонац; *convulvulus arvensis*; Ackerwinde.

Прас; *allium porrum*; Porre.

Првенац; *asperula odorata*; Waldmeister.

Пресличица; *hyacinth. botryoides*; Schlüsselblume.

Проја; *panicum miliaceum*; Hirse.

Проја дивја; *litospermum arvense*; Ackersteinsame.

Противак; *lysimatia vulgaris*; Lysimachie.

Прстењак; што и од бува трава.

Птичија трава; *cerastium vulgatum*; Hornkraut.

Пунавица; што и крављак.

Пустикара; што и напретак.

Пшеница; *triticum vulgare*; Weitzen

(Продужиће се)

Сађење воћака.

Воћар треба код сађења воћака да уважи најпре поднебије и земљу; јер ово су условија живљења као сваком биљу тако и воћу.

У благом поднебију и у месту заклоњеном од бридких ветрова најбоље успјевају воћке; но зато се опет не може казати, да воћке не расте у горским околинама, ни на оним местима, која су ветру на ударцу; само што за таква места ваља одабрати примерене феле, које подносе и оштро поднебије.

Чим више која воћка потребује топлоте за свој раст, тим сувљу и топлију земљу треба јој одредити; зато брескве и кајсије неуспевају добро у чистој иловачи и у влажној земљи, јер је таква земља за њи преладна.

Главно је правило, да воће, у којем има коштице (као н. пр. трешње, шљиве и т. д.), и воће које рађа јагодице, зактева суву топлу земљу.

Између кошћаница највише јоште подноси влажну земљу шљива; ако дакле желим на својој не сасвим сувој и топлој земљи имати брескве и кајсије, треба да ји цјеним у дивљу шљиву, што се немачки зове Kriecher.

Ораси, јабуке и шљиве подносе највише влаге; ал у земљи одвише влажној или баш мочарној неће да расту.

Воћке зактевају у обште дубоку, дробну и суву мекоту. Други пут ћемо разложити напоје за сваку фелу воћа, какву земљу најволе.

Онде, гди желиш посадити воћку, мораш прије ископати јаму, а много је за тим стало, каква је та јама. Она мора бити доста пространа и дубока. Колика да буде, то зависи од феле воћа; за шљиве, кајсије и брескве, не треба ископати онолике јаме, колике за јабуке, крушке, трешње, ораје, кестене и т. д.

Чим је сабијенија земља, тим дубље и про-
страније треба да су ове јама; исто такве да су
јаме и онда, кад у земљи шљунковитој или у
пескуљи желимо садити воће, у којем има јез-
грица (н. пр. јабуке). Јер зашто копамо јаму?
— Да умекшамо и дотерамо земљу, те да се
могу онда жилице од дрвета лакше врежити и
ширити; а корење се обично тако далеко шири
као и грање. Према тому нека буде свака овака
јама барем 2 стопе дубока и три широка; у хр-
ђавој земљи пак треба да је 8 стопа широка и
3 стопе дубока. Обште је правило: чим је про-
странија јама, тим боље напредује воћка; ако је
пак јама премалена, жилице се немогу разширити,
те тако воћка за коју годину почне венути, док
најпосле сасвим неугине. —

Како далеко да се сади једна воћка од
друге, то зависи од добротe земље и од вели-
чине круне, што ће ју временом воћка добити,
то јест о простору што ће га гране застрти.
Велике јабуке и крушке нека буду барем 24
стопе раздалеко једна од друге.

Копајући јаму, скупљај на једној страни
добру земљу и бусен, а на другој хрђаву земљу
или мртвицу; а копај јаму у јесен, да се земља
на воздуху размрви, јер ће онда плоднија бити;
ако је пак земља врло добра, ископај јама барем
месец дана пре сађења.

Пре него што ћеш воћку садити, забоди
колац у јаму и подпуни ју овако: ако је земља
влажна, а ти метни на дно најпре врету про-
пуштајућу воду (песак или русевине), онда мети
унутра добра гноја (н. пр. двоцепине, сува лиш-
ћа), на ово изсечен бусен, после тога лошију
земљу, а на вр' нека дође најгора земља. Ако је
земља сабијена (чврста), као што је н. пр. ило-
вача, онда накупи земљу око воћке 6-9 палаца
високо; ако је земља пескуља, доста је 2-6 па-
лаца, наиме онолико, да кад се земља слегне,
она јама буде у равнини са оближњом земљом.
Зато неваља пригазивати јако земљу око воћке,
она ће се и сама слећи. — И то ваља упамтити,
да се некопа зато тако дубоко јама, да се у њу
воћка на дно метне, већ зато, да будуће жиле
нађу довољне ране; а воћка нека nebude дубље
посађена, него што пре бијаше, тако, да кад се
земља слегне, жилице буду под самом површином.
Јер жилице се и воздухом ране; зато дубоко у-
сађене воћке куњају, јер воздух недопире до
њивови жилица.

Када да пресађујеш воћке, то суди твоја
земља: у земљу одвећ суву пресађуј их у јесен,
а у земљу обично влажну с' пролећа.

За пресађивање ваљају само посве здрава,
крепка и бујна стабла, у којих је корен јак и
пун танки жилица. Пре него што стабло посадиш
у јаму, подрежи му жиле, али само оне, које су
оштећене, а остале остави на миру; а на против
гране тако срежи, да недопире даље у воздуху,
него што ће корење у земљи.

Кад воћку садиш, постави ју на најбољу
земљу и разастри јој жиле на све стране, пак ји
зали добро водом, кад садиш с' пролећа; ако пак
садиш у јесен, неваља воћке заливати, да се
неби земља смрзнула, а и воћке с' њом заједно.

Ако можеш, намажи све ране и резотине
баштованским воском, најпаче онда, ако је воћка
већ терати почела, кад си ју садијо.

Око воћке направи од мртвице земље, као
суд, где ће се кишница скупљати; на стрмени
— брежуљку — направи и мале јарчиће, по ко-
јим ће моћи кишница у онај суд тећи.

Колац нека стоји спрам сјевера, а воћку
привежи овлаш на подобие лежећег осам (∞),
да се онде може стабло мицати и спустити, кад
се земља слегне.

Онај суд — јарак — око воћке покри ма-
овином, плевом или травуљином и багремом —
драчом —, да се онде земља лети неосуши, а
зими да се воћке сачувају од назебе. Ако лети
удари дуготрајна суша, прека је потреба, да за-
лијеш с' пролећа посађена стабла.

Сљедеће две године срезуј им добро гране;
јер то помаже њивом расту.

С' пролећа и под јесен прекопај земљу под
воћкама, јер ће онда веселије растити, као што
се види на њивама, где дрва има.

Тко овако уради, тко своје воћке овако по-
сади и одгоји, тко не пропусти разређивати им
прегусте гране с' њи гусенице и заперке, то јест
шкодљиве младице: с' весељем ће опасити, како
му воћке лепо расту и развијају се. А кад вре-
меном стану на род, рађаће готово свако лето,
ако иначе време буде удесно, и наплати ће о-
биљато труд своме господару. („Gosp. 1.“)

Неговање јагода.

Јагода волије више влажну нежели суву
земљу, ал та земља мора бити плодна. У чврстој
и лепкој земљи непрти јагода, или бар плодови
у таковој земљи небивају добри. Најбоље је за
јагоду оно место, које је истоку окренуто, и гди
је од подне ладовина. Ако је јагода на јужно-
источној страни усађена, гди је скоро цели дан
сунце, ту се сасвим добро неразвије, а гди је

сувише ладовине, ту опет плодови небивају слатки.

Све врсте јагода је најбоље пресађивати с' пролећа или пак месеца септембра.

Земља, у којој ће се јагоде пресађивати, мора бар две стопе дубоко изкопана бити, и мора такођер добро нађубрена бити. Горња земља треба да је сасвим трошна и лака, а ђубре треба да је већма доле.

Расплођивање и умножавање бива или пресадом изданака, или пак делењем старога корена. С' изданцима се даје свака врста најбоље умножавати. За овај се посао узму изданци прошлог пролећа и пресаде, а точним заливањем се после подпуно жиле умноже и задобију. До јулија и августа могу такови изданци подпуно ожилавити, и могу се онда идућег — септембра — месеца за пресађивање на нове леје употребити.

Раздељивање бива, кад старије биљке после бербе земљом обкопамо, а изкопане изданке при том на друге леје пресадимо, а у време суше заливамо, да би пре јаче жиле добити могли. Ово бива дакле месеца септембра. — Ред од реда мора две стопе раздалеко усађен бити, а биљка од биљке 6-9 палаца једна од друге у реду, и мора се прилежно заливати.

С' пролећа се леје од старог листа очисте. После тога се лишће остало посече, и тек онда леја с' грабљама предрљи. Сад се узме добро измрвљене баштенске земље, и помеша мало пепела с' њоме, пак се неједнака места на леји с' овим изравнају. С' овим добију младе жилице нове ране. Врло је добро за јагоде, кад се с' раног пролећа леје с' гипсом преспу, ал мало само.

Пролеће је најзгодније време за расађивање јагода. Трогодишње обртање је најзгодније. То јест: прве године се најјачи изданци расаде, и не треба да цветају. Сваке идуће године се нови изданци на друге леје расађују. Друге године цвета и рађа први расад, исто тако и треће године. Ова се леја сад уништи, и расади новим изданцима, или разреде стари бокори. Други расад до прве леје цвета и рађа треће и четврте године, пак се онда утамани и т. д. И тако сваке године се нов расад прави, а третољетни утамани.

Пролетњи расад је зато бољи од јесењег, што је први већ идуће године много јачи и роди, а што је главно: и боље зиму издржи од јесењег. У прочем је за јагоде најглавније условље, да су непрестано влажне, и да су од травуљина и изданака увек чисте. Само на леји третољетни јагода треба после бербе изданке оставити, да би

се јаче ужилали, да за расади способнији буду. И то је за јагоде врло добро, кад се пред зиму између јагода мало ђубрета простре, а упролеће се то ђубре пазљиво у земљу закопа.

Што се понаособ месечни јагода тиче, ту имам примјетити, да ји треба 5-6 палаца једну од друге расадити, и увек, непрестано плевити и чисто држати, а при суши с' вечера прилежно заливати. Изданке треба сваког пролећа порезати. Земља се мора чешће пазљиво прекопкати. С' јесени ји треба сламом олако прегрнути.

Полезно употребљење жиле од дивје кафе.

Писац ових врста је лекар, који се јако са кемијом занима, пак је изнашао у жили дивје кафе (*Lupinus, Lupine*) много већи сапуњави својства, него што ји жила сапуњаче (*Saponaria off. Seifenkraut*) има. Јер, жиле од дивје кафе треба само у води добро прошипкати, пак ће се таки вода јако запенити. — Може се дакле ова жила за прављење цеђа употребити. Даље се може употребити:

1) За испирање мастне вуне сваке врсте; 2.) За сапуњаву цеђ за кућевни прљез; 3.) за испирање неучињене и ткане омашћење свиле. — — За произвести сапуњаво то својство, треба само жилу у текућу или бунарску воду изкувати. Она се може за тај посао уцело, или на комађе изсецкано употребити. Изсецкано је боље. За посата изсецкано комађе сву, у себи имајућу сапуњавицу од себе ода. При кувању треба пазити, јер се онда много пене начини, коју скупити треба. И већ једаред употребљене жиле могу се за кућевни прљез после употребити; и то кад се на прљез при кувању у котао баце, јер овде подпуно пено надокнађивају, који се на прљез у предреченом случају међе. Свеже, а особито суве жиле, обојадишу воду при кувању угаситом неком бојом. Али се боја ова може и уклонити, кад се у воду неколико комадића стари рита — најбоље вунени — баци. Ове рите морају бити небојадисане, беле, да неби при увлачењу у себе оне боје из воде, води опет од себе другу боју одале. Ове жиле дакле купити ваља гди јих има, јер је читаоц видио сад шта вреде. Да се покупљене жиле неби уквариле, треба ји на суво место промаји оставити. Пре тога ји треба добро испрати, и горњи део — стабло — одрезати. Покварене жиле треба одма бацити.

(Journal de l'agriculture.)

Узроци, зашто се по зданијама дими.

К' овоме више пута мјестне околности дјејствују, које се чешће немогу изнаћи, ал се често при зидању нови зданија избећи, могу. Оцак може дакле дим натраг терати:

1) *Ако је мало промаје;* дакле ако је спољашни воздух затворен. Овом' се мора помоћи тиме, да се пронађе пут већој промаји, а то бива, кад је преграђени димник (камин) каквим вратма или прозору окренут.

2) *Ако је крај оцака нижи, од близу штојећи високи предмеша, кровова, и ш. д.* Продужење оцака с' настављеним лимовим — плехеним — одушцима је најпрече средство. Има у осталом и више умјетни начина овом случају помоћи, ал овде такове мјестне околности немогу у обзир узети. Оцаци, који су из пола крова извидани, обично увек диме, и тима се само продужењем горњег дела помоћи може.

3) *Ако више димњака један исход имају, а нису при сједињењу један од другог затвором каквим одељени;* ово се даје заклопцима предупредити.

4) *Ако оцак од ладноће није прекривен.*

5) *Ако уста од оцака над огњиштем сувише високо стоје.*

6) *Увод одушака од фуруна у оцак кунски.*

7) *Нечистоћа одушака и оцака.*

8) *Одвек широке одушке су шакофер узроци, да се у кући дими.*

9) *Ако је одушка соразмерно мала, и нема довољну дужину.*

Ово су најглавнији и најобичнији узроци, који се при зидању новог каквог, поред други мјестни околности, у обзир узети морају.

Чишћење мастни прља и ознојени огрљаци на капутима, са жуманцетом.

Мастне прље и ознојене огрљаци треба дакле са фришким жуманцетом од непоквареног јајета, подебело намазати, воздуху изложити да се осуши, пак онда са млаком водом испрати. Код њежнијег одела треба то наравно са највећом пажњом радити, и најбоље се таква одела онда исперу, кад се каква чиста вунена крница у млаку воду замочи и ствар с' њоме истре.

Чоју, и њој подобне ствари, треба после прања са четком — дуж жице — лагано прећи, и тако је после осушити и суву глаткати — пеглати.

Оно је истина, има за мастне огрљаци и други средства за испирање, с' којима се удесније и брже радити да, као: разне сапуне, шпирита, салмијакгајета и друга, али тако цјел нико с' тима ствар'ма постићи неће, као са жуманцетом, а особито, ако је ствар кроз и кроз с' мастом пробијена, и ако је прља стара. Жуманце извуче маст у себе, без да и најмање боју од сукна одузме. Ово је истина лаган, ал тим и савим сигуран начин чишћења.

Средство, да јагоде у једној години двапута роде.

„Journal de l'agr. pract.“ вели, да се може у једној години двапута јагоде брати, и то једанпут у пролеће, а други пут у лето или с' почетка јесени. Начин описује овај: кад се први пут јагоде поберу, треба сво лишће покидати са цбуна чак до срца, пак онда цбун земљом загрнути, и као обично заливати. Јагоде после снажно на ново почну терати. Изданке околу цбуна, треба све покидати. Нетраје дуго, и у једанпут се укажу цветови, јошт више нег у пролећу, који плодове изроде, и који у лето или почетком јесени дозревају, то зависи од врсте јагода, од времена кад се заливају и од места на ком су расађене. Ране врсте наравно пре и на сунчаном месту сазревају.

Цвибак од сена за коње.

Француски неки марвени лекар, изумео је цвибак од сена за коње. Прави се овако: сено и слама се на сечки изсецка, са прекрупљеном зоби помеша, са варивом ланеног семена прелије и у пресу мете. Овако прављене проје се дуго држати дају, а коњи ји врло радо једу.

(„Frauend. Bltr.“)

Нек се зна.

* (Огрљаци од папира.) Трговина Хекл и друг у Зл. Прагу производе огрљаци (Vatermörder) од папира за мушке. Врло вешто су ове огрљаци направљене и врло су јефтине, ни по новчића недође комад кад се на стотину узима. Носити се могу 3 до 4 дана.

* (Нове јагоде.) Баштованско друштво у Фрауендорфу има нову врсту јагода на продају, која преко целе године рађа, пак и зими у лонцу кад је у топлој соби. Комад кошта 24 новаца.

*(Жутог и зоричастог „лепог човека.“) Браћа Дише у Кведлингбургу, произвели су жутог и зоричастог „лепог човека“. Боје нису тавне, но сасвим отворене и јаке. 100 зрна семена продају по 36 новаца. Исто тако имају у тим бојама и „Шебоја“.

*(Астрономска кула на Арарату.) На брегу Арарату, гди је Нојева лађа у време великог потона насела, зида астроном (звездоштец) Струв астрономску кулу. Руски цар Александер подпомогао га је у том делу са 125.000 франака.

*(За покривање ђубрењака (Mistbeete)) препоручују у место асура, нову неку врсту покривача, који воду непропуштају, и који су тиме дуговечнији. Ове покриваче фабрика у Канштату производи.

*(Овчарство.) Ово дана смо добили у руке: „Просто настављање у овчарству од Киршбаума“. Вредно би било да ову књигу тко на србски преведе, јер је ово једна од најбољи немачки књига, које су о овчарству написане; тим више, што је врло просто и разумно написана, без икакви технички изражаја, да је сваки прост сељак разумети може.

*(Ражно зрно.) У башти трговца Милера у Тајхелу код Рудолфштата, изникло је из једног ражног зрна 23 влата, који су укупно 873 зрна донели.

Против говеђе задавице. (Bräune.)

Ми смо у броју 9. листа нашег од ове године средство против задавице донели, ал овде стављамо јошт једно, које је много обичније и краће од оног.

Задавица је, као што смо је у 9. броју обширније описали отог вратни жлезда, које тако отећи могу, да марвинче угуше. Дисање је при том тегобно, врат отече, а из уста нека топла пара куља. Лек је дакле ту најпречи: најпре и најпре марвинчету крв пустити, а после тог' му грло са млаким сирћетом, ком је мало салитре додато, добро испрати. Ранити се мора са сувом раном, а вода коју пије, мора бити устојана. Врат пак треба са вуненим крпама обмотати.

Против коњске назебе.

У овој болести отече коњу врат, и тешко гута. Најпречи је лек узети 3 кашике антимоно (у апотеци Spiessglanz), пак свако јутро — три јутра једно за друго — по једну кашику на зоб посути; после га треба као обично ранити, и само га за лакши посао употребити. За та три дана, док му се антимоно даје треба му у воду коју пије мало брашна, а јошт боље кућевна квасца замути, од које радо пије. За осам дана ће коњ подпуно оздравити.

— Против жижка у рани употребљују разна средства. Многа су од ти средства тако скупа, да ји за обшту потребу неби препоручити могли. А шта ће нами таква средства, кад ми имамо средство против „жижка“ које ништа не кошта, а то је — пелен. Позабадај у рану пелена, пак ће се сви „жижци“ разићи. [318.]

— Кад се опечеш најпречи је лек: или руку у кључалу воду турити, или опечено место са пепелом посути. Неки веле, да је добро опечено место и са зејтином намазати. [618.]

Т Р Г О В И Н А .

У П е ш т и .	Тежина		Пожунац				Н о в а ц .	У б а н к а м а			
	од до		од до		од до			од до			
	фунти		фор.	н.	фор.	н.		фор.	н.	фор.	н.
Жито банатско	85	88	—	—	—	—	Царски дукат	5	87	5	88
„ бачко	84	85	5	05	5	15	Крунаш	16	55	16	60
„ потиско	84	86	5	25	5	45	Сребро	123	—	124	—
Наполица	—	—	—	—	—	—	Срећке државне од год. 1839. од 100 ф.	147	75	148	25
Раж	76	80	3	35	3	45	„ „ „ 1854. „ 100	89	—	89	25
Јечам	68	70	2	70	3	—	„ кредитног завода од 100 ф.	136	60	136	70
Зоб	45	50	2	15	2	20	„ Естерхазигове од 40 ф.	94	50	95	80
Кукуруз	79	83	3	55	3	65	„ Палфијове од 40 ф.	34	25	34	55
Проја	—	—	3	50	3	60	„ Виндишгрецове од 20 ф.	21	75	22	—
Пасуљ	—	—	—	—	—	—	„ Кеглевићеве од 10 ф.	15	25	15	75
Репица	—	—	6	25	6	50					

Епископска печатња.